№ 9 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 24

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 24 № 9

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".

Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

Կիրակի, յունվարի 25-ին, Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցում

ԿԱՏԱՐԻՆԷ ՄԻՐԶՋԵԱՆ ԻՆՖԻԱՃԵԱՆՑԻ

մահվան քառասուներորդ օրը կը կատարվի հոգեհանգիստ: Հոգեհանգիստը կը սկսվի ժամը 12-ին:

1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ազդում է շրջապատող կեանքը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայոց Թատրոն. Տեղ վարմունք. Ի մէջի այլոց. Գեղջկուհու անպաշտպան դրութիւնը. Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հեռաւոր Արևելքում. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր. —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գործնական վարդապետը:

ԱԶԴՈՒՄ Է ՇՐՋԱՊԱՏՈՂ ԿԵԱՆՔԸ

Մեր հասարակութեան մէջ միշտ գանգատներ ենք լսում, որ մանուկների ընտանեկան կրթութիւնը շատ անմխիթար վիճակի մէջ է և որ ընտանիքը չէ զարգացնում մանուկի մէջ սէր դէպի աշխատանքը և գիւրազգայութիւն դէպի այն ամենը, ինչ որ վերաբերում է ազնուութեան և կարեկցութեան: Այդ պատճառով մանուկը անկարող է լինում բարեխիղճ կերպով ուսանել և նրանից կազմակերպվում է չափազանց նսաւեր, նեղհայեաց մի անձնաւորութիւն, որ բեռ է դառնում թէ նրան կեանք տուող ընտանիքի և թէ նրան շրջապատող հասարակութեան համար:

Կարծել թէ միայն խրատներով կարելի է մանուկին կարգի դնել և նրան հակումներին որոշ ընթացք տալ—դա շատ միակողմանի հայեացք է: Ընտանիքը և հասարակութիւնը պէտք է հասկանան, որ իրանք ևս իրանց կողմից պէտք է կարողանան զսպել իրանց վատ արարքները և յարգեն ու խրախուսեն ազնիւ և տոկուն աշխատանքը, որպէս զի այն մթնոլորտը, որի մէջ պտտում է մատաղ սերունդը, դառնայ բարոյական, մաքուր և կրթական:

Ընդհանրացած է այն կարծիքը, թէ հասակաւորները, իբրև հասակաւորներ, կարող են իրանց թոյլ տալ ամեն մի ցեղխութիւն և զանցառութիւն, որովհետև ենթադրում են թէ փոքրիկները աղատ կը մնան ախտերից, եթէ օրեկան մի քանի անգամ նրանց վրա բղաւեն, խրատներ կարդան և կամ յանձնեն նրանց դաստիարակչուհիների խնամքին: Սակայն շատ շուտով պարզվում է, որ մանուկների համար աննկատելի չէ անցել հասակաւորների կեանքը, որ ստախօսութիւնը, շողոքորթութիւնը, հարստահարելու և խնտրիգներ լարելու հակումները վարակել են նոյնպէս փոքրերին և նրանց փչացրել մատաղ հասակում: Մենք այլ ևս չենք խօսում այն ծնողների մասին, որոնք կամաւ սնուցում և զարգացնում են իրանց զաւակների մէջ հիւանդոտ և կասկածելի նախանձ դէպի ուրիշները, սովորեցնում են նրանց որոգայթներ լարել իրանց ընկերների դէմ և անբնական պատուասիրութեան հետ սուտ միջոցներ աջողութիւն ձեռք բերելու համար:

Մատաղ սերունդը արգասիք է գոյութիւն ունեցող ընտանեկան, հասարակական և կրթական կարգերի: Որպէս զի այդ սերունդը լինի այն, ինչ որ մենք ցանկանում ենք, անհրաժեշտ է, որ այդ սերնդի վրա ազդող տարրերը ջանք գործ դնեն դաստիարակիչ և բարոյականացնող լինել: Այդտեղ պահանջվում է փոխադարձ գործակցութիւն և բարեխիղճ աջակցութիւն: Իսկ ամբողջ յոյսը դնել միայն դասագրքի վրա, դա այն սխալներիցն է, որոնք յաճախ կրկնվել են, պարզելով մի հայեացք, որ մատաղ սերնդի կազմակերպութեան վրա ազդում է նրան շրջապատող ամբողջ կեանքը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, յունվարի 22-ին, հայոց դրամատիկական ընկերութեան խումբը ներկայացրեց տիկին Մայսուրեանի բենեֆիսին «Զազա» կոմէդիան, 5 արարուածով, հեղ. Բերտոնի և Սիմոնի, թարգմանութիւն Վ. Տիրացեանի:

Մենք չը գիտենք, ներկայացվել է երբ և իցէ «Զազան» հայ բեմի վրա, բայց մենք կը ցանկանայինք, որ նա ամենևին չը տրվէր և շատ ցաւում ենք, որ տիկին Մայսուրեան այս անգամ կատարել էր այդպիսի մի ընտրութիւն: Շնորհալի դերասանուհին ամենևին պէտք չունէր իր ձիրքը և տաղանդը ցոյց տալու համար՝ փոքր ինչ հանդէս գալ «Զազա» պիէսի մէջ: Եւ այս անելով մեր մէջ չէ խօսում կեղծ համեստութիւնը, կամ փարիսեցիութիւնը, մեր մէջ չէ խօսում այն կեղծ զգայնութիւնը, թէ չը պէտք է հայ բեմից մերկացնել հայ ընտանիքի կեանքի արատները—իսկ մենք լաւ գիտենք, որ հայ հասարակութեան ընտանիքների մի մասի կարգի ընտանեկան կեանքն արդէն սկսել է փչարակվել նոյն ախտերով, որոնք դուրս են բերված «Զազա» պիէսայի մէջ—ոչ, այլ որովհետև «Զազա» պիէսան ոչ մի բարոյական ազդեցութիւն չէ կարող գործել այդ տեսակէտից հայ հասարակութեան վրա: Մի պիէս, որ ոչինչ չէ խօսում ոչ սրտին, ոչ հոգուն, ոչ մտքին: Ունենալով շաբաթը միայն երկու ներկայացում, մենք պարտաւոր ենք և ստիպված ենք տալ մեր հայ հասարակութեան կամ կրթիչ պիէսներ՝ կամ գոնէ առողջ հումօրիստիկական, երգիծաբանական պիէսներ, որովհետև մենք կենսուրախ, լաւ ծիծաղաշարժ գրուածները ևս համարում ենք օգտակար: Եւ վերջապէս, «Զազայի» դերը ամենևին տիկին Մայսուրեանցի ամպլուան չէ, թէև նա ամեն ջանք գործ դրեց փայլելու և տեղ տեղ փայլեց նոյն իսկ:

Տիկին Մայսուրեան ստացաւ բազմաթիւ ծաղկեփնջեր և ընծաներ, ի հարկէ, ոչ թէ Զազայի դերի համար, որի ընտրութիւնը հասարակութեան մեծամասնութիւնը գտնում էր խիստ անաջող, այլ ի նկատի ունենալով այն տաղանդը և ձիրքը, որ շնորհալի դերասանուհին մինչև այժմ ցոյց է տուել հայ բեմի վրա:

Երկուշաբթի, յունվարի 26-ին, տրվելու է Շէկսպիրի «Համլէտը», մասնակցութեամբ տիկին Սիրանոյշի: Այդ ներկայացումը, ինչպէս արդէն գիտենք, լինելու է մի և նոյն ժամանակ դերասան Աղայեանցի բեմական գործունէութեան XXV-ամեակի գնահատումը: Խրախուսել հայ բեմի մի համեստ գինուորին և մի...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

Մխիթարեան միաբանութիւնը իր երկուհարիւրամեայ գոյութեան ընթացքում տուել է շատ ինքնուրոյն, կարող գործիչներ: Դա մի հիմնարկութիւն է, ուր թէև չը կան պարապմունքների, ուսման խիստ որոշված մասնագիտութիւններ, բայց կայ այնպիսի մթնոլորտ, որի մէջ իւրաքանչիւր անհատ կարող է զարգացնել իր բնատուր շնորհքը: Եւ մենք տեսնում ենք, որ երկու դարի ընթացքում անուն ու հռչակ են ստանում շատ առանձին-առանձին ընդունակութիւններ: Մնալով վանական կրօնաւոր, Մխիթարեան վարդապետներից ամեն մեկը յայտնի է դառնում մի ինքնուրոյն, որոշ գործով. մեկը լաւ լեզուագէտ է, մեկը հմուտ աստուածաբան, միւսը բանաստեղծ, մի ուրիշը պատմաբան, հինգերորդը գրականութեան պատմութիւնն է մասնագիտութիւն դարձնում, վեցերորդը հնագէտ է, եօթներորդը՝ աշխարհագրութեան մէջ է իր կոչումը տեսնում և այլն և այլն:

Նորերումս վախճանվեց Վենետիկի հին վարդապետներից մեկը, Հ. Մանուէլ Քաջունի: Նրա մասին մի քանի խօսք էր ասված «Մշակի» № 7-ի մէջ: Բայց դա քիչ էր: Հ. Քաջունին այնքան ինքնուրոյն ու հետաքրքրական մի գրական դէմք է, որ արժէ նրա մասին քիչ երկար խօսել:

Վանք ու վարդապետ—խօսքեր են սրանք, որոնք տրամադրում են ամեն մէկիս հասկանալ մի հիմնարկութիւն և նրա մէջ մարդիկ, որոնց գործը երկնքին է վերաբերում և որոնք աշխատում են աշխարհային կապանքներից ազատել հոգիները և դարձնել ամենքին, ինչպէս ասում են սուրբերի մասին, երկնաքաղաքացի: Եւ այդ տպաւորութիւնը ճիշդ է. վանքի վարդապետը—Նախ և առաջ երկնքի մասին է հոգում: Նա կարող է լինել լեզուագէտ, պատմաբան, հին կլասիքական բանաստեղծութիւնների սիրահար, բայց մի մի անգամ պէտք իր անմիջական պարտականութիւնն էլ կատարէ—քարոզէ մարդկանց, երկնքի ճանապարհը ցոյց տայ: Բագրատունին Հոմերոսի հետ թարգմանում էր և Բօսիւէի կրօնական խրատները. Ալիշանը ունի բազմաթիւ կրօնական—ջերմեռանդական գրուածքներ և թարգմանութիւններ:

Ուրիշ տեսակ գործիչ էր Հ. Քաջունին: Աչքի անցնելով նրա բազմաթիւ գրական գործերը, դուք ակամայ հարցնում էք.—վարդապետ էր նա: Եւ իրաւ, գործնական կեանքը և նրան ծառայող գիտութիւններն էին հետաքրքրում այդ վարդապետին: Խօսելով նրա մասին, բաւական չէ յիշել թէ նա հեղինակն է «Բառգիրք արուեստից և գիտութեան և գեղեցիկ դպրութեանց» մեծ, մեզանում նմանը չունեցող գործի, որի վրա հանգուցեալը աշխատել է քառասուն տարի: Դա գլուխ գործոց է, բայց դրանից առաջ էլ, յետոյ էլ Հ. Քաջունին տուել է բազմաթիւ գործեր, որոնք միասին վերցրած, գործնական գիտութիւնների մի պատկառելի հանրագիտակ են ներկայացնում:

Մենք կարող ենք չը յիշել հանգուցեալի փոքրիկ «Հնախօսութիւնը», որ ինքնուրոյն գործ չէ, այլ Ինճիճեանի «Հնախօսութիւն» անունով երեք մեծ հատորների համառօտութիւնն է: Կարելի է անուշադիր թողնել և հին աշխարհագրութեան համառօտ դասագիրքը: Հ. Քաջունու յիշելի բոլոր գործերը կապված են գործնական կեանքի և գիտութեան հետ: Այսպէս է նրա «Համարողութիւնը», լիակատար մի մեծ թուաբանութիւն (401 երես), «Տարրաբանութիւնը», երեք հատոր (1376 երես), որի մէջ տնտեսական արուեստների մասին է խօսվում, «Բնաբանութիւն կամ Ֆիզիկա», երկու մեծ հատոր (512 երես): Ութսունական թւականների վերջից մինչև իր կեանքի վերջը նա հրատարակեց մի շարք գիտական գրութիւններ. «Մեղուաբուծութիւն», «Շերամաբանութիւն», «Պտղաբանութիւն», «Պարտիզպանութիւն», «Տարերք երկրագործութեան», «Կաթնատնտեսութիւն»:

Վերնագրերը բացատրում են, թէ ինչ գրքեր են դրանք: Ահա այսպիսով Հ. Քաջունին տուել է մի ամբողջ գիտական գրադարան, այն էլ այնպիսի գրադարան, որ մանր տետրակներից, բրօշիւրներից չէ կազմված, այլ զանազան մեծութեան հատորներից: Մեզանում գիտական գրքի հետ սովորաբար կապված է նախապաշարմունքի կերպարանք ընդունած մի սահմանափակ հասկացողութիւն: Դա պիտի լինի մի հանրամատչելի փոքրիկ գործ, որի մէջ պատմվում են գիտութեան այս կամ այն ճիւղի տարրական սկզբունքները: Հ. Քաջունին այդպէս չէ նայել գործին. նա տուել է այն ամենը, ինչ կարելի էր տալ ոչ միայն աշակերտին, հասարակ ընթերցողին, այլ և կրթութիւն ստացած մասնագէտին: Վերցնում ենք նրա «Ֆիզիկան». երկու մեծ հատոր, բաղկացած մանրատառ էջերից, զարդարված հարիւրաւոր նկարներով,—դա մի ամբողջ գանձարան է, որից անկարելի է, որ հասարակ ընթերցողն անգամ մի բան դուրս չը բերէ իր համար: «Մեքենականութիւնը» ծանօթացնում է մեքենաբանութեան սկզբունքների հետ և մանրամասն բացատրում է այն ֆիզիքական օրէնքները, որոնց վրա հիմնված են գործիքները, մեքենաները և այլն: «Պարտիզպանութեան» մէջ մանրամասն ցուցակագրված են այն բոյսերը, որոնք աճում են բանջարանոցներում և նրանց մշակութեան եղանակը: «Արուեստաբանութիւնը» մի կատարեալ էնցիկլօպեդիա է տնային և տնտեսական բոլոր հարցերի վերաբերմամբ. 1300-ից աւել յօդուածների է բաժանված, սրանց մէջ կարգ ու հասկանալի խրատներ կան, ուր շօշափվում են կեանքի մէջ պատահող ամեն մի կարիք, սկսած «Որսորդի կօշիկը չորցնելու կերպից» մինչև շաքարի պատրաստութիւնը, լուսանկարչութիւնը և այլն: Ասենք մի խօսքով, որ եթէ հայ գրականութիւնը երբ և իցէ կարողանայ պարծենալ, թէ ինքը մի վերացական բան չէ, այլ հողի ու կեանքի հետ կապված մի կենդանի հիմնարկութիւն, նա ամենից առաջ պիտի ցոյց տայ Հ. Քաջունու գիտական-գործնական գրադարանը:

Հ. Քաջունին իր այսքան գործերի մէջ ինքնուրոյն հեղինակ չէ, այլ գլխաւորապէս զանազան հեղինակութիւններից հաւաքող ու կազմող է հանդիսանում: Բայց այս հանգամանքը չէ նսեմացնում նրա կատարած գործի նշանակութիւնը: Այդքան գիտութիւններ մէկը մասնաւորապէս հազիւ թէ կարողանայ այնպէս սովորել, որ կարողանայ գրքեր էլ հեղինակել: Այդպիսի հրաշք ոչ ոք չէ ցոյց տուել: Հանրագիտական գրադարանները կազմվում են մասնագէտների հաւաքական աջակցութեամբ: Զարմանանք, որ Հ. Քաջունին պատրաստութիւն և տոկունութիւն է ունեցել ամեն ինչ անել մենակ, առանց օգնականների: Իսկ թէ ինչ դժուարութիւնների պիտի հանդիպած լինէր նա, գիտէ ամեն մէկը, ով գոնէ մի անգամ առիթ է ունեցել բախվելու այն տխուր հանգամանքի հետ, որ մեր լեզուն չափազանց աղքատ է գիտութիւնը արտայայտելու համար: Հ. Քաջունին այստեղ էլ ահագին աշխատանք է կատարել. նա հայացրել է գիտական տերմինները կամ իրանից անուններ ստեղծելով, կամ գործադրելով լեզուի մէջ եղած բառամթերքը: Իբրև Մխիթարեան վարդապետ, որ լաւ ծանօթ է մայրենի լեզուին, նա մեզ էր համարում օտար, նոյն իսկ ամենագործածական բառերը գործածել: Դա միակողմանիութիւն է, բայց Հ. Քաջունին գոնէ այն էլ է արել, որ դրել է ամեն տեղ բառարան, որի մէջ իր գործածած բառերը բացատրել է ֆրանսերէն կամ իտալերէն բառերով, իսկ բոյսերի և կենդանիների վերաբերմամբ օգտվել է և թիւրքերէնից:

Ահա մի վարդապետ, որ հաւատացած էր թէ երկրի վրա էլ կարելի է դրախտ ստեղծել, թէ մարդը հոգի չէ միայն, այլ և մարմին մանաւանդ:

Ահա մի վարդապետ...

Լ.

շակին, անկասկած, հայ հասարակութեան բարոյական պարտաւորութիւնն է և մենք յոյսով ենք, որ նա չի թերանայ իր այդ պարտաւորութեան մէջ։

Հ. Ա.

ՏԳԵՂ ՎԱՐՄՈՒՆՔ

Ծիծաղելու չափ տարրական կը լինի, եթէ ես ասեմ, թէ ինչպիսի հետաքրքրութիւն է շարժում այժմ մամուլը, գրականութիւնը, լրագրութիւնը։ Դա շատ հանրածանօթ է և բոլորի համար ոչ մի նորութիւն չի լինի, եթէ ասեմ, թէ ժամանակակից երիտասարդութիւնը, նոյն իսկ լրջութիւնից հեռացած մեր երիտասարդութիւնը հետաքրքրվում է մեր ընթացիկ գրականութեամբ, գէթ պարբերական մամուլով. նա ագահութեամբ աչքի է անցկացնում, եթէ ոչ մանրամասն կարդում, գաւառական և մանաւանդ մայրաքաղաքի որոշ լրագիրները, ամսագիրները, շաբաթաթերթերը։ Մնում է, հետևապէս միայն ցանկալ, որ այդ հետաքրքրութիւնը, սէրը դէպի մամուլը, գրականութիւնը մշտապէս լինի և դրված լինի այնպիսի պայմանների մէջ, որ չընդհատվի, չը խախտվի և չոչնչանայ։

Սակայն այդպէս չէ կեանքում, այդպէս չէ Բագուի Թիպոտ իրականութեան մէջ. չը կայ գրադարան-ընթերցարան մի կողմից, միւս կողմից ծառայող դասակարգը ժամանակ չունի փնտռելու և գտնելու իր ուզած լրագիրը, կարդալու, աչքի անցկացնելու, թէև, եթէ դիտէք պօստից ստացած այս կամ այն ֆիրմայի հասցէով լրագիրները, մխիթարական կը համարէք երևոյթը։ Եւ յիրաւի, մխիթարական էլ կարելի էր համարել, եթէ մէջ տեղ չընկնէին կարծրացած զանգուածները, քարացած գլուխները։

Երևակայիր, ասում են ինձ յաճախ այս կամ այն ֆիրմայի ծառայողները. 2—300 ր. լրագիր է ստացվում ֆիրմայի հաշւով, բայց մենք երեսը չենք տեսնում. կառավարիչը բոլորը պօստից ուղղակի տուն է տանել տալիս։

Ստանալ ֆիրմայի հաշւով լրագիր և, զրկելով նրա ծառայողներին դրանից, յատկացնել միմիայն մէկի շահերին—դա բաշիբոզուկային վարմունք է, որը ոչ մի կրիտիկայի, ոչ մի արդարացման դիմանալ չէ կարող։

Ով չը հասկանայ, ով հնարաւորութիւն չունենայ գաղափար կազմելու լրագրի ամեն օրվայ ծնունդի մասին, ով չիմանայ, թէ ինչ զոհողութիւնների, բարոյական զրկումների հետ է կապված մի օրվայ, հետևապէս և ամբողջ տարվայ լրագիրը,—այդ բանը լաւ պիտի հասկանայ դիպլոմաւոր կառավարիչը, ինչպէս և պիտի հասկանայ այն, որ բարոյական զոհողութիւններով հրատարակվող լրագիրը (իսկ այդպէս է ամեն տեղ) պիտի վարձատրվի գոնէ բարոյական գնահատութեամբ։

Ռ. Յովհանջանեան

Բագու.

Ի ՄԻՋԻ ԱՅԼՈՑ

Յունվարի 17-ին Բաթումում վախճանվեց Գալուստ էֆէնդի Տէր-Մկրտչեան, 69 տարեկան հասակում, ստամոքսի հիւանդութիւնից։

Հանգուցեալը բուն կարնեցի էր, և ինչպէս շատերին, ճակատագիրը նրան էլ ընտանիքով հանդերձ նետել էր մեր հայրենիքը հայկական կոտորածից յետոյ։ Տէր-Մկրտչեան այն պատմական էֆէնդիներից չէր որոնք Պարոնեանի երգիծաբանութեանը նիւթեր էր մատակարարում։ Ներսէս Վարժապետեանի գաղափարներով տոգորված և նրա շկօլայի ուղղութեամբ մեծացած, Գալուստ էֆէնդին միշտ պահպանել էր թարմ միտք, երիտասարդական յափշտակութիւն և անհուն հաւատք դէպի հասարակական կեանքի բարօրութիւնը։

Թէ իր ծննդավայրում, Կարինում, և թէ վերջին ժամանակներս Տրապիզօնում նա վարել է իրանց Թաղական ժողովի անդամի պաշտօն, տասնեակ տարիներ պետական Նահանգական դատարանում եղել է անդամ, երբ Թիւրքիայի արդարադատութեան օրէնքների մէջ բարենորոգութիւններ մտցրվեցին։ Իբրև դատաւոր նա եղել է ազնիւ և շիտակ—յատկութիւն, որը անկարելի է պահպանել Թիւրք դատաւորների շրջանում, և յաճախ յամառ ընդհարումներ է ունեցել իր ընկերների հետ մինչև որ արդարութիւնը չէ տարել յաղթանակը։ Հասարակական գործերում Տէր-Մկրտչեան իր գործունէութիւնը չէ սահմանափակել պլատոնիկական ցանկութիւններով, այլ այդ գործունէութիւնը միշտ ակտիվ բնաւորութիւն է կրել։

Տիրոսեան

Բաթում.

ԳԵՂՋԿՈՒՀՈՒ ԱՆՊԱՇՏՊԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ղազախի գաւառում, ինչպէս նաև հայ գիւղերից շատերում, աչքի ընկնող և սիրտ ճմլող պայմաններից մէկն էլ, անկասկած, կնոջ դեռ ևս անտանելի և կաշկանդված դրութիւնն է։ Հազիւ թէ որ և է բան ժողովրդի տգիտութեան վերաբերեալ հարցերից այնքան սիրտ մաշող, այնքան ցաւալի պատկեր ներկայացնէր, որքան ծնող սեռի գերութիւնը նրա տղամարդ մասի ձեռքում։ Ամենատգէտ գիւղացին անգամ բընութեան գրկում գիտէ համեմատաբար աւելի մեղմ վարվել և խնամքով վերաբերվել դէպի ամեն մի ծնող արարած-կենդանին, թռչունը, մեղուների մայրը և այլն, բայց այդ բոլորը ի նկատի ունենալով հանդերձ՝ նա վերին աստիճան անբարեխիղճ է դէպի իրան ծնող սեռը—կին արարածը։ Կնոջ արհամարհանքի և անուշադրութեան մատնված վիճակը—ծեծը, հայհոյանքը և ամեն տեսակ ստորացնող վերաբերմունքը դէպի նրա էութիւնը հէնց առաջին հանդիպումից այնքան խոր վէրք են հասցնում ձեր սրտին, որ դուք մոռանում էք ուրիշ շատ ու շատ հարցեր՝ գիւղացու Թշուառ վիճակը բարելաւելու վերաբերմամբ։ Այստեղ դուք ականատես կը լինէք հարիւրաւոր դէպքերի և կը լսէք պատմութիւններ, թէ ինչպէս տղամարդիկ ծեծում են, ջարդում են, սպանում են խեղդում են իրանց կանանց և մեծ մասամբ անպատիժ մնում, մինչև իսկ պաշտպանութիւն գտնում հասարակութեան կողմից, որովհետև նրանք տղամարդիկ են և իրաւունք ունեն ինչ տեսակ պատժի ուզենան ենթարկել իրանց կանանց։ Մի խօսքով, տղամարդու կողմից ամեն տեսակ պատիժ ներելի է դէպի իր կինը, վայ նրան, եթէ մի կին կը համարձակվի բողոքել իր մարդու անիրաւութեան դէմ, իսկոյն ամեն կողմից կը լսէք «ի խաչ հանդդա»։

Այնքան սոսկալի փաստեր կան, որ մարդ դժուարանում է հրապարակ հանել։

Անցեալ աշնան զուլալվեցի մի մարդ, գիւղից մօտ 5 վերստի վրա գտնվող գոմերից մէկում, ուր ապրում էին 10—15 ընտանիք, սովորաբար իր կնոջ ծեծելուց յետոյ, մի օր էլ այնքան է ջարդում՝ փայտով թէ կացնով, որ խեղճ կինը ամբողջ մարմնով կապտում, գլուխն ու երեսը ուռչում և կիսակենդան վայր է ընկնում տան մէջ ու մի քանի օր անկարող լինում տեղից շարժվելու։ Կնոջ եղբայրներին լուր է հասնում կատարված զարհուրելի դէպքի մասին, և որովհետև դա մի նորութիւն չէր նրանց համար, այլ երկար տարիների շարունակութիւն, ուստի նրանք վերջնականապէս վճռում են գնալ և իրանց քրոջ յետ բերել՝ ընդմիշտ իրանց մօտ պահելու պայմանով, չը նայելով, որ արդէն 4—5 երեխաների տէր էր խեղճ կինը։ Եղբայրներից մէկը գալիս է քրոջ մօտ և կռնից բռնելով, դուրս են գալիս ու դիմում դէպի գիւղը։ Զանցած քառն քայլ, յանկարծ մի հրացան է պայթում ու վայր գլորում խեղճ կնոջը։ Արձակողը նրա ամուսինն էր։ Մի քանի րօպէում լուրը տարածվեց ամբողջ գիւղում և սկսվեց սաէ-կօսէների մի ամբողջ շարք։

Աւելորդ է ասել, որ ժողովրդի մեծ մասը մեղադրում էր եղբայրներին, թէ նրանք ինչ գործ ունէին ուրիշի ընտանեկան գործերում խառնվելու։ Գործը, ի հարկէ, հասաւ նաև տեղական վարչութեան—տանուտէրին, գզիրին և այլն։ Այդտեղ էլ ամբոխը սկսեց ամեն ճիգ թափել և մի կողմից եղբայրներին խնդրելով, որ դատի չը դիմեն, միւս կողմից էլ տանուտէրին աղաչել, (կաշառել չեմ ասում), որպէս զի «պրոտոկոլը» այնպէս գրէ, որ բոլորովին ազատվի մարդասպանը։ Եւ գրեթէ այդպէս էլ եղաւ, ընթերցող. չը նայելով եղբայրների մինչև պրոկուրորը հասած երկար բողոքներին, այնու ամենայնիւ ամբողջ գիւղը այնպէս արաւ, որ մարդասպանը միայն 3—4 տարի բանտարկութիւնով ազատվեց։

Եւ գիտէ՞ք, ընթերցող, այդ գիւղացիք, որ այդպէս պաշտպանում էին մարդասպանին, մի և նոյն ժամանակ ինչ հրէշաւոր բաներ էին պատմում նրա մասին։ Նրա կոյր հայրը, որ այժմ ուրիշի ձեռքից բռնած հեկեկալով հետևում էր իր դժբաղդ հարսի դագաղին, պատմում էին, թէ նա ինքն էր կուրացրել հօրը։ Մի ուրիշը պատմում էր, թէ ինքն էր գետիցը հանել մարդասպանի եղբօր կնոջ, որի ամուսինը վախճանված լինելով, այնքան ծեծել էր խեղճ և անտէր կնոջ, որ այդ դրութիւնից ազատվելու համար գնացել և գետն էր նետել իրան՝ խեղդվելու համար և այլն և այլն։ Այդ բոլորը հաստատ փաստեր էին և խօսվում էին հրապարակով, բայց մի և նոյն ժամանակ պաշտպանում էին նրան, որովհետև նա տղամարդ էր և իրաւունք ունէր իր ուզածին պէս վարվելու իր կնոջ հետ. նա իր կնոջն էր սպանել և ոչ մի ուրիշին։

Այստեղ չեմ կարող չը յիշել և այն խուլ ու սիրտ ճմլող բողոքը, որ նկատվում էր կանանց մէջ այդ դէպքի առիթով։—«Այդ է էլի. մինչև հիմի տղամարդիկ հայհոյում էին, ծեծում էին, ջարդում էին իրանց կանանց և ոչ ոք ձայն չէր հանում, հիմի էլ կը սկսեն կոտորել նրանց և էլի անպատիժ մանգալ»,—խօսում էր մի կին ծանօթ շրջաններից մէկում։ Օգտվելով հանգամանքից, ես խորհուրդ տուի, որ մի քանի կանայք միանան և միասին բողոքեն տանուտէրի մօտ, որ մարդասպանին ոչ միայն չազատեն, այլ և պատժեն ինչպէս հարկն է։ —«Ի՞նչ ես ասում, քէ մատաղ. հալա ոչինչ չենք անում, ինչ սև օր ասես քաշել են տալիս մեզ, հիմի էլ, որ էդպէս մի բան անենք, սրի և գիւլլի փայ կանեն լոխս էլ», պատասխանեց նա յուսահատ ձայնով։

Մենք միայն մի դէպք պատմեցինք, ընթերցող, գիւղացի կնոջ Թշուառութեան մասին, գուցէ այդպիսի դէպքեր դուք էլ տեսած կամ լսած լինէք, բայց գիւղերում շատ կան այդպիսի դէպքեր, անթիւ, անհամար են նրանք, որոնց համար հոգ տանելը ձեզանից է կախված—ձեր կարեկցութիւնից, ձեր աջակցութիւնից, ձեր պարտաճանաչութիւնից դէպի ձեր յետ ընկած և տգիտութեան մէջ տանջվող քոյրերը։ Քանի որ անհատի դաստիարակութեան մեծ մասը ընկնում է ծնողի—մօր վրա, ապա ուրեմն պէտք է աշխատենք որքան կարելի է վաղօրօք բարելաւել նրա վիճակը—կնոջ դրութիւնը գիւղական կեանքում։ Միայն դա կարող է ազատել մեզ բարոյական անկումից, միայն այդպիսով մենք կարող ենք մի ամուր հիմք ունենալ, մի մաքուր պատուանդան, որի վրա կը կառուցվի մեր ապագայ սերնդի համար «ազնիւ ժողովուրդ» կոչվելու նշանաբանը։

Գ. Գրիգորեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այն իրերը, որոնք պէտք է ուղարկվեն Ամերիկայի Ս. Լուի ցուցահանդէսը, այժմ հանդէս են դրված Գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում։ Մի քանի օրից յետոյ նրանք կը տեղաւորվեն արկղերի մէջ և կուղարկվեն Օդեսա և այնտեղից Ամերիկա։

—

Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողները կազմել են մի նոր գիտական ընկերութիւն քաղաքատնտեսութիւն ուսումնասիրելու համար։ Ռուսական համալսարաններում միայն իրաւաբանական ֆակուլտետումն են դասախօսում քաղաքատնտեսութեան մասին, այն էլ իբրև մի օժանդակ առարկայ. այն ինչ արտասահմանեան մի քանի համալսարաններ արդէն ունեն յատուկ ֆակուլտետ «հասարակական գիտութիւնների» համար, որի մէջ քաղաքատնտեսութիւնը բռնում է իրան վայել առաջնակարգ դիրք։ Արտասահմանեան այն համալսարաններում, ուր չկայ այդ յատուկ ֆակուլտետը, փիլիսոփայական և հասարակական գիտութիւնների մասեր պարունակող ֆակուլտետներում քաղաքատընտեսութիւնը կրկին բռնում է ահագին տեղ, իբր ուսումնասիրութեան կարևոր առարկայ, որը տալիս է մատաղ սերնդին որոշ հայեցակէտեր կեանքի տնտեսական և հասարակական շատ երևոյթների մասին։ Երևի Պետերբուրգի ուսանողութեան ձեռնարկած համակրելի գործը շուտով կունենայ հետևողներ և ռուսական միւս համալսարաններում։

—

Հինգշաբթի, յունվարի 22-ին, տեղի ունեցաւ կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան առաջին նիստը ներկայ տարում։ Ա. Քալանթար զեկուցեց շրջիկ կաթնարանների գործունէութեան մասին և յայտնեց խորհրդածութիւններ նրա ապագայ նպատակայարմար կազմակերպութեան մասին։ Շրջիկ կաթնարանները գործել են անցեալ տարի ամառը Փամբակի, Դիլիջանի, Դարաչիչակի և Կարսի շրջանի գիւղերում։ Նրանց մասին մի քանի տեղեկութիւններ հաղորդված էին և մեր լրագրում անցեալ տարի։ Ընկերութիւնը, լսելով զեկուցումը, որոշեց դիմել մինիստրութեան և խնդրել բանալու կաթնատնտեսական դպրոց Կովկասում և աւելացնել կաթնատնտեսական ինստրուկտորների թիւը Կովկասում։

—

«Судебная Газета» լրագիրն առաջ է բերում Երևանի նահանգական դատարանի նախագահի 1903 թւի դեկտեմբեր 14-ի շրջաբերականը։

«Ամեն ամիս ստիպված ենք լինում քննիչներից մի քանիսին վերադարձնելու իրանց կազմած ամսական հաշիւներն անկանոնութեան պատճառով։ Հաշւետվութեան մէջ յաճախ անճշդութիւնները հասնում են ակներև անմտութիւնների, թւերի մէջ, որ հակասում են թուաբանութեան ամենատարրական կանոններին. այսպէս օրինակ՝ 6+5=11, ոչ թէ 8, կամ 6—3=3, ոչ թէ 1։ Ես չեմ ենթադրում, որ այդպիսի երեխայական սխալներ անող քննիչները չգիտեն կամ մոռացել են թուաբանութեան սկզբնական կանոնները. ես այդ սխալները բացատրում եմ քննիչների դէպի ամսական հաշւետվութիւնն ունեցած լիակատար անուշադրութիւնով. արտագրող-գրագիրն ինչ հաշիւ էլ որ կազմէ, քննիչն ստորագրում է առանց ստուգելու։ Կանոնաւոր հաշիւ կազմելու համար բաւական է և մի ժամը, իսկ ստուգելու համար մի քանի րոպէ, բայց և այնպէս ամիս չի անցնում, որ քննիչներից մէկն ու մէկին տեղեկագիրը յետ չդարձվի, թէ և նրանք գործերով բոլորովին էլ ծանրաբեռնված չեն մինչև այն աստիճան, որ գոնէ մի ժամ ազատ ժամանակ չունենան կանոնաւոր հաշիւ կազմելու համար։ Այն հանգամանքը, որ քննիչները թոյլ են տալիս թւերի մէջ ակներև անկանոնութիւններ, որոնք կարող են ստուգվել և սրբագրվել դատավարութեան ժամանակ՝ այդ հանգամանքը ծնեցնում է մարդու մէջ շատ տխուր խորհրդածութիւններ. ուրեմն՝ որքան սուտ ու կեղծիք կայ այն տեղեկութիւնների մէջ, որոնք կարող են ստուգվել միայն գործերով, այսինքն՝ հարցաքննութեան ենթարկած վկաների, քաղաքից դուրս քննութեան գնացած օրերի թւերի մասին և այլն»։

—

«Русск. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ ենթադրվում է Անդրկասպեան երկրի կառավարչին իրաւունք տալ արտասահման աքսորելու պարսկա-հպատակներին, աչքի առաջ ունենալով, որ այնտեղ պարսիկների թիւը սաստիկ արագ աճում է և որ նրանք կործանիչ ազդեցութիւն են գործում բնիկների բարոյականութեան վրա. մասնաւորապէս՝ եկւոր պարսիկները, որ գլխաւորաբար հասարակութեան տականքներն են, տարածում են օպիում (աֆիօն) ծխելը։ Ներկայումս վնասակար օտարականներին աքսորելու իրաւունք ունի միայն Թուրքեստանի գլխաւոր-նահանգապետը։

—

Լրագիրները հաղորդում են, որ մօտ ժամանակներս պէտք է վերացվի 1898 թւին ներմուծված արծաթի վրայ դրված մաքսը, որովհետև նա՝ մի կողմից՝ չարդարացրեց իր վրա դրված յոյսերը եկամուտի վերաբերութեամբ (սպասվում էր տարեկան 2 և կէս միլիօն րուբլի եկամուտ, ստացվեց միայն 800 հազար) իսկ միւս կողմից վնասակար ազդեցութիւն ունեցաւ ռուսական առևտրի վրա Պարսկաստանի և Մօնգոլիայի հետ։ Ենթադրվում է մաքսը վերացնել և դրա փոխարէն մի կօպէկ աւելացնել արծաթի իւրաքանչիւր մսխալի վրա պրոբը որոշելու գինը։ Դրա հետ միասին 30 կօպէկ կաւելացվի և ոսկու ամէն մի մըսխալի վրա պրոբը որոշելու գործում։

—

Երևանից մեզ հեռագրում են. «Երևանի նահանգական դատարանում յունվարի 19—22-ին քննվում էր Ղամարլի գիւղի 17 հայերի գործը, որոնք մեղադրվում էին 263-րորդ յօդւածի հիման վրա։ Նախագահում էր դատարանի նախագահ պ. Բակկալօ. անդամներն էին պ.պ. Պիցխելաուրի և Գելերդով։ Դատախազն էր պ. Գլագօլեւ։ Պաշտպանում էին փաստաբաններ պ. Մալեանտօվիչ (Մօսկվայից) և պ. պ. Խօմենդօվսկիյ, Խախուտով և Յովհաննիսեանց—Թիֆլիսից)։ Դռնբաց վճռով մերժված է 263-րդ յօդուածը։ Երեք հոգի դատապարտված են 271-րդ յօդ. հիման վրա կալանաւորների բաժնում մնալու 1-ը 2 տարի, երկուսը —երկու տարի և ութը ամիս։ Մնացածները դատապարտված են պատժական օրէնքի 38-րդ յօդուածի 3-րդ մասի հիման վրա՝ 3-ը—մէկ ու կէս ամիս, 11-ը—երկուևկէս ամիս բանտարկութեան ոստիկանատանը։

—

ԴԵՐԲԷՆԴԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, ամսիս 18-ին, պատարագից յետոյ, տեղիս հայոց Ամենափրկիչ եկեղեցու ծխականների ժողով կայացաւ։ Լրանալով երէցփոխ Սարդար Իսաղուլեանի երէցփոխութեան երեք տարին, ժողովը պիտի զբաղվէր նոր երէցփոխի ընտրութեամբ, և յիշեալ եկեղեցու ծուխերի բաժանումով նոյն եկեղեցու երկու քահանաների մէջ։ Ժողովը, ստուգելով եկեղեցու հաշիւները, միաձայն վճռեց թողնել Սարդար Իսաղուլեանին

իր պաշտօնում առ ժամանակ, իսկ ծուխերը միայն առանց բաժանման: Լաւ կը լինէր, որ ժողովը զբաղվէր և երգեցիկ խումբ ունենալու հարցով:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

Անգլիացիները համբերանքը չեն (?): Անգլիական ժամուլի և հասարակական կարծիքի մի մասը ամեն ջանք գործ է դնում պատերազմական տրամադրութիւնը պահպանելու Անգլիայում և մղելու Եապօնիան պատերազմի: Սակայն մամուլի և հասարակութեան մի այլ մասը զայրոյթով է խօսում պատերազմասիրական ձգտումների դէմ: Fortnightly Review» թերթը ապացուցանում է, որ «Times» լրագիրը և նրան հետևողները ձգտում են Անգլիայի համար բոլորովին աննպաստ հետևանքների: Ռուսաստանի թուլացումը լաւ կը լինէր, ասում է լրագիրը, եթէ միայն նա չը նպաստէր Գերմանիայի ուժեղացման, որ փափագելով փափագում է հեռաւոր-արևելեան պատերազմը, իր գործն (?) նպատակները իրագործելու համար Եւրոպայում: Եւ միթէ հարկաւոր է Անգլիային Ռուսաստանի տկարանալը Ասիայում. արդեօք Ռուսաստանը պատճառ չէ Անգլիայի համար մի աւելի վատ վտանգի դէմ, քան այն մեծ ասիական շարժումը, որ ղեկավարվում է Եապօնիայի ձեռքով սպիտակացեղ ազգերի դէմ: Առհասարակ միթէ պարզ չէ, որ Եապօնիան ձգտում է տկարացնել մի սպիտակ մեծ ցեղ մի ուրիշ սպիտակ ցեղի միջոցով, որպէս զի յետոյ հանգէպ գայ սպիտակ ցեղի դէմ և հիմնել համա-ասիական դաշնակցութիւն եապօնական գերիշխանութեան ներքոյ:

—

Պատերազմի գաղափար տարածվում է Անգլիայում: «Новое Время» լրագրին հեռագրում են Լօնդօնից, որ ազնուական (?) յօդուած պատերազմի սաստիկ և գործունեայ է և նրան շատ նպաստում է եապօնական դեսպանի ժողովրդականութիւնը: Նրա բազմաժամեան խօսակցութիւնները ժուռնալիստների հետ ծառայում են նրա համար ամենալաւ միջոց՝ ճնշումն գործելու կառավարութեան վրայ: Իր ազդեցութիւնը աւելի ուժեղացնելու համար, նա դարձել է մասսօնական լօժի անդամ և շարժում է Անգլիայում զօրեղ մասսօնական կազմակերպութիւնը:

—

Հանօտօն խօսում է: Ֆրանսիայի նախկին արտաքին գործերի մինիստր Հանօտօ իր կարծիքն է յայտնում «Journal»-ի մէջ արևելաասիական ճգնաժամի մասին: Նրա կարծիքով, պատերազմը անմտութիւն կը լինի Եապօնիայի և Ռուսաստանի համար: Այդ լաւ հասկանում են երկու կառավարութիւնները, որոնք և ամեն միջոց գործ են դնում այդ աղէտի առաջն առնելու: Բայց եթէ պատերազմը ծագի, միթէ նա կը լուծի վէճը: Եապօնացիները չեն կարող տիրանալ Պետերբուրգին, իսկ ռուսները չեն կարող նուաճել Եապօնիան: Պատերազմը առաջ կը բերի միայն երկու ազգերի ուժասպառութիւնը: Խաղաղութիւնը աւելի հարկաւոր է Եապօնիային, քան Ռուսաստանին»:

—

Անգլիական մինիստրի կարծիքը: Անգլիայի այժմեան ներքին գործերի մինիստր Դուգլաս Նորերս մի ճառ խօսեց Սվենսում (?) և յայտնեց, որ անգլիական կառավարութիւնը պէտք է աշխատէ խաղաղ կերպով լուծել ճգնաժամը: Բայց եթէ յոյսը խաղաղութեան մասին, դըժբախտաբար, կորչի, այն ժամանակ բրիտանական կառավարութիւնը կը գործէ համաձայն այն դաշնագրի պայմանների, որ կնքել է Եապօնիայի հետ և այն պարտաւորութիւնների, որ յանձն է առել նրա վերաբերմամբ: Այս յայտարարութիւնը կրկնութիւն է այն խօսքերի, որ մի քիչ առաջ արտասանեց առաջին մինիստր Բալֆուրը: Ուրեմն պարզ է, որ Անգլիան մտադիր չէ չէզոքութիւն պահպանել:

—

Ամերիկան իր ներկայացուցիչն է ուղարկում: Միացեալ-Նահանգները Չինաստանի հետ կնքած իր նոր դաշնագրով իրաւունք ստացան (?) երեք հիւպատոսութիւն հաստատել Մանջուրիայում, այս օրերս նշանակեց նոր հիւպատոսներին և հրամայեց նրանց անմիջապէս գնալ իրենց պաշտօնատեղին:

—

Խաղաղութեան ընկերութիւնները միջամտում են: Եւրոպայի բոլոր խաղաղասիրական ընկերութիւնների անունով Բեռնի միջազգային բիւրօն պատրաստել է մի զեկուցագիր ռուսական-եապօնական վէճի մասին և ուղարկել եւրոպական մեծ պետութիւններին, խնդրելով ամեն ջանք ի գործ դնել, որ Ռուսաստանը և Եապօնիան իրանց վէճը ենթարկեն Հաագայի իրաւարարական բարձր Ատեանին:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, յունվարի 10-ին

Տեղս նիւթական անձկութիւններ, տնտեսական տագնապները օրէ օր աւելնալու վրայ են դրամի և գործի պակասութեան պատճառաւ ու չահու անասելի անկումով: Բայց փառք Նախախնամութեան, բացի դրամէ ամեն բանի արտակարգ առատութիւն մը կայ այժմ: Խիստ հաճելի աշուն մը վայելեցինք, մինչև դեկտեմբերի վերջերը գարնանային եղանակ մը կը տիրէ առանց ձիւնի և ցուրտի. բայց այս և անցեալ շաբաթէն սկսեալ ձիւն և ցուրտը ձեռք ձեռքի տուած մեր դուռներն ափ առած են: Աշնանացանները բացի ոստեններէն շատ յաջող կ'երևին այս տարի. ցորենի չափը 25-30 կը ծախուի հիմա: Ծաղկախտը շատ նախճիրներ գործեց մեր քաղաքի մէջ շատ մը մանուկներ զրկելով աչքի լոյսէ, երեսի գեղեցկութենէ և արևէ: Թէև այժմ մի քիչ մեղմանալ սկսած է քաղաքի մէջ, բայց գեղերը սաստկացած է և աւելի շահատակութիւններ կը գործէ. մանաւանդ մեր շինական եղբայրները պատուաստի սովորութիւն չունին. թէև շատ մը պատուաստուածներ ալ հանին ու վնասուեցան:

Մեր երկրի կրթական գործը գրեթէ նոյնութեամբ կը շարունակուի. ծխային վարժարաններու վրայ այս տարի կեդրոնական մ'ալ աւելցաւ, որուն համար խիստ ընդարձակ շէնք մը շինուած է այս տարի Պարթևեաններու փողոցին մէջ Խամուքեսէնի թաղը: Շէնքն աւարտած է, բայց կահաւորումները դեռ ոչ, և դրամապէս խիստ անձկութեան մէջ են, և ուստի կը վախցուի որ չը կարենան շուտով գործելի ըլլալու վիճակին մէջ դնել զայն: Շէնքը այնչափ ընդարձակ է որ 400 աշակերտի ալ կը բաւականանայ. թէև 70-80 աշակերտ հազիւ կայ այժմ, որոնք դարձեալ տան մը մէջ կը նստին դեռ: Ծիրաճեան եղբայրները իրենց ձեռներէցութեամբ և ունեցած ազդեցութեամբ ու գործունէութեամբ շատ նըպաստեցին յիշեալ շինութեան:

Երամեանի յօբելեանը պիտի կատարուի յառաջիկայ Համբարձմանը, այսինքն հիմնադրի անուան տօնին օրը, և այս առթիւ մինչև ցարդ մօտ 300 լիրայի նպաստ գոյացած է թէ հոս և թէ դուրսերէն. և կը յուսացուի որ տակաւին աւելնայ, որովհետև զանազան տեղերէ խոստումներ կան: Այս գումարը պիտի գործածուի դպրոցական շէնքի մը համար և զայն հիմնադրի տրամադրութեան տակ պիտի դնեն:

Վարագայ որբանոցը Կարմրուորինին հետ միանալով՝ այժմ ունի 50-ի չափ որբեր, որոնց տեսուչն է Շաքարեան պ. Գէորգ. մատդրութիւն կայ նաև ուրիշ մասնագէտ ուսուցիչներու յաւելման. նաև յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին ընծայարան մ'ալ վրան աւելցնելու խօսք կայ, և այս ամենը այժմ կը հոգացուի առաւելապէս վանքին հասոյթներով, որ տարուէ տարի աւելնալու վրայ են շնորհիւ արդի աչալուրջ հոգաբարձութեանը: Պզտիկ ձայն մ'ալ ես ունիմ այս հոգաբարձութեան մէջ ի դիմաց Գահիրէի որբախնամի և Նիւ-Եօրքի մէկ ուրիշ միութեան մը պատուակալխնամակալ կարգուած ըլլալով իրենցմէ այն որբերուն համար, որ այս միութեանց ծախքով կը հոգացուին, թուով 14 հոգի: Սալնապատու ս. Գրիգորի որբանոցն ալ այժմ լաւ վիճակի մէջ է ունենալով 70 որբուհիներ. որոնցմէ եօթնին համար նորէն պատուակալ-խնամակալ եմ Գահիրէի որբախնամի կողմէն: Այս որբանոցի հոգաբարձութիւնն ալ շատ աչալուրջ և հաւատարիմ գտնուած է ցարդ: Այս որբանոցը նպաստաւորուած է ռուսացի տիկ. Նադիբեանցի, Նիւ-Եօրքի տիկնանց ընկերութեան մը, Գահիրէի և Վառնայի որբախնամներու նպաստներովը:

Տեղւոյս կաթօլիկները այս տարի իրենց երկու վարժարանները գոցեցին. արական որբանոցի որբերն ալ 30-էր, տասնի իջուցին: Ասոնք հիմա սկսած են ուժ տալ նեստորական ժողովուրդին. իբրև մրցակից իրենց դէմ ունենալով Ամէրիկեան և անգլիական միսիօնարներ, որոնք այժմ հոն կը գտնուին և նեստորական տղաներէ որբեր հաւաքած են:

Ամէրիկեան միսիօնարներն ալ իրենց գործերը կը շարունակեն նոյնութեամբ: Ծերունի տօքթ. Րէյնօլդս իր տրամադրութեան տակն ունի 3—400 երկսեռ որբեր, որոնց մէկ մասը գերմանական ըլլալով վերջերս անջատուեցան և զատ շէնքի մը մէջ կը խնամուին երեք գերման օրիորդներէ: Իսկ անգլիական որբերը ամերիկեաններին հետ խառն կը գտնուին դեռ: Այս տարի միսիօնարները հազար հոգի պարունակելու չափ մեծ ու փառաւոր ժողովարան մը շինեցին մօտակայ Կորըծոնց այգիին մէջ, որուն ծախուց մասնակցած է նաև բնիկ ժողովուրդը, տալով իբր 200 լիրայ: Հսկայ հողմաշարժ մեքենայ մ'ալ Ամերիկայէն բերած ըլլալով հաստատած են իրենց շրջափակին մէջ: Տօքթ. Րէյնոլդսին իբրև օգնական, իբր երեք տարիէ ի վեր հոս կը գտնվի տօքթօր Աշըր, որ Ամերիկեան վարժուհիի մը հետ պսակված է: Այս երիտասարդ տօքթօրը ունի իր տրամադրութեան ներքև նորակառոյց հիւանդանոց մը, ուր կարողները թոշակով, իսկ աղքատ հիւանդները ձրի կը դարմանուին: Իր դեղագործը Տէր-Յարութիւնեան պ. Օգսէնը տարիէ մ'ի վեր Պոլսոյ կառավարական մէկ դպրոցը խրկած է դեղագործական հմտութիւնը կատարելագործելու համար, որ իր ուշիմութեամբ և աշխատասիրութեամբ այն դասընթացքը, որ երեք տարիէ պիտի աւարտէր, մէկ տարիով լմնցուց, և այժմ Պէյրութի բժշկական վարժարանը պիտի խրկուի բժշկութիւն ուսանելու և Վան դառնալու համար 3—4 տարիէն իբրև օգնական բժիշկ յիշեալ տօքթօրին: Այս տարի ալ երեք երիտասարդներ Մարզուանու Գոլէճը խրկուեցան ուսուցչութիւն ուսանելու համար: Այս տարի տօնեցին իրենց դպրոցական յօբելեանը և անկէ առաջ եկած հասոյթով ընթերցարան մը պիտի բացուի, որուն շէնքը պատրաստված է միսիօնարաց շրջափակին մէջ: Բիւզանդեան պ. Յովհաննէսն ալ մեծ ընթերցարան մը բացած է Աւօյի-դարը:

Խ. Լևոնեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ֆրանսիայում օրվայ հրատապ խնդիրը Էլզասի պատգամաւոր Դելսօր աբբայի արտաքսումն է Ֆրանսիայից: Այդ կրօնաւորը անցնելով Ֆրանսիա, կամեցել էր ճառախօսել, բայց ֆրանսիական կառավարութիւնը արտաքսել տուեց նրան: Նացիօնալիստները, օգուտ քաղելով այդ հանգամանքից, սարսափելի աղմուկ բարձրացրին Կօմբի մինիստրութեան դէմ և աշխատեցին զինաւորել նրա դէմ հասարակական կարծիքը, ցոյց տալով Դելսօր աբբային իբրև մի հայրենասէր, որ եկել էր իր հայրենիքը՝ Ֆրանսիա, բայց մինիստրութիւնը անգադար կերպով արտաքսել էր նրան: Աբբայի արտաքսման պատճառը այն է եղել, որ նա կամեցել է Լիւնեվիլլում ճառախօսել կառավարութեան դէմ նրա համար, որ սա չէր թոյլատրել մի մատուռի բացումը: Տեղական պրեֆեկտը անուանել էր աբբային իր արձանագրութեան մէջ «օտարազգի և գերմանական հպատակ»: Ահա այդ խնդիրը սաստիկ գրգռեց նացիօնալիստներին և զէնք տուեց նրանց ձեռքը՝ մեղադրելու հանրապետական կառավարութիւնը, թէ նա հրաժարվել է բոլորովին Էլզաս-Լօտարենգը յետ ձեռք բերելու մտքից, թէ նա դաւաճանում է ազգային մեծ գաղափարին: Սակայն ազգային ժողովի մէջ Կօմբի մինիստրութիւնը, պատասխանելով այդ առիթով եղած բոլոր հարցապնդումներին, յաղթութիւն տարեց, ստանալով վստահութեան քուէարկութեան ժամանակ, ձայների մեծամասնութիւնը, որովհետև փաստերը ցոյց տուեցին, որ աբբայ Դելսօրը ամենևին հայրենասէր չէ, ինչպէս տքնում էին ապացուցանելու նացիօնալիստները, այլ լոկ մի թունդ կաթօլիկ, որ սաստիկ ատում է հանրապետական Ֆրանսիան:

—«Frankf. Zeitung» լրագրին հաղորդում են Սօլունից որ այդ քաղաքի հիւսիսային մասում, Ամատօվի լճի շրջականերում, նորից յայտնվել են բօլգարական հրոսակներ: Ըստ երևոյթին այդ ճահճալից և անմատչելի տեղը ընտրվել է ապստամբների կողմից կենտրօն մօտաւոր գործողութիւնների համար: Առայժմ երևացել է 100 հոգուց բաղկացած մի խումբ, որ ղեկավարվում է առաջվայ պետ Իօվանու ձեռքով: Նա թագնվել էր Բօլգարիայում և թիւրքաց տեղեկութիւնների համաձայն, այդտեղից վերադարձել է հրոսակախմբով թէև ամբողջ սահմանը լաւ պահպանված էր: Շատ կասկածելի է թվում թիւրքաց զօրքերի տակտիկան: Տեղական քրիստոնեայ և թիւրք ժողովուրդը պնդում է, որ թիւրք զօրքերը խոյս են տալիս գործելու այն տեղերում, ուր վերսկսվել է հրոսակների գործունէութիւնը: Ժողովուրդը կասկածում է, որ կօմիտետները կաշառել են թիւրքաց տեղական իշխանութիւններին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

22 Յունվարի

ՎԻԼՆԱ. Գեներալ-նահանգապետ իշխան Սվեատօպօլկ-Միրսկին գնաց արտասահման:

ՍԱՄԱՐԱ. Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկօվը ուղևորվեց Սիբիր:

ՎԱՐՇԱՒԱ. 400,000 ր.է յատկացրված Վարշավայում ռուսական թատրօն շինելու, իր գրադարանով և ընթերցարանովը միասին: Ելեքտրական ցուցահանդէսը տեղի կունենայ ներկայ տարում: Վարշավայի կօշկակարների երկրորդ արտելը կամ խմբակցութիւնն սկսում է իր գործունէութիւնը:

ԲԵԼԳՐԱԴ. Արտաքին գործերի մինիստրն Սկուպշչինայում յայտնեց, որ սերբ ժողովրդի անպատ տրամադրութիւնը՝ հրաժարեցրեց Դեչանի մենաստանը Ռուսաստանին զիջելու տրամադրութիւնից: Ռուսական միաբանները ուզում են մենաստանը թողնել միայն մի պայմանով—որ Սերբիայում կամ Թիւրքիայում իրանց մի նոր սերբ մենաստան տրվի:

ՄՕՍԿՎԱ. Քաղաքային խորհրդի ձայնաւորներից մի քանիսի և պսիխիատր բժիշկների խորհուրդն անհրաժեշտ համարեց խնդրել կառավարութեան, որ քաղաքի վրայից վերցվի վարչութեան նշանակած և դատաստանի վճռով քաղաքային հիւանդանոցների վրա դրված հոգեկան հիւանդների վերահսկողութիւնը: Վըճռված է կատարել Մօսկվայում հոգեկան հիւանդների վիճակագրութիւն:

ԲԵԼԳՐԱԴ. Գրուիչի կաբինետը հրաժարական տվեց. Թագաւորը ընդունեց: Սկուպշչինայի նախագահական բիւրօն պալատ է կանչված:

ՏՕԿԻՕ: 21 յունվարի («Րէյտ. գործ.»): Այսօրվան դէպքերը ցոյց են տալիս որ շարունակվող գրգռումը հասել է բարձրագոյն կէտին: Մարքիզ Իտօ գիշերը կանչվել է կայսրի մօտ, իսկ մի քիչ յետոյ խորհուրդ է կայացել, որի մէջ մասնակցել են 5 հին պետական գործիչներ, մինիստր-նախագահը, զինուորական և ծովային մինիստրները, զինուորական մինիստրի փոխանորդը և երեք ծովակալներ: 7 ժամ տևող խորհրդակցութեան ժամանակ մինիստր-նախագահը և արտաքին գործերի մինիստրը ունեցան երկարատև ընդունելութիւն կայսրի մօտ: Այդ խորհրդակցութեանը մեծ նշանակութիւն են վերագրում: Արդիւնքներն անյայտ են:

ԼՕՆԴՕՆ: Յունվարի 21-ին հարաւային Անգլիայում փոթորիկ եղաւ, որ մեծ վնասներ պատճառեց Լօնդօնում. Թայմզ հեղեղեց շատ բնակարաններ և առևտրական հիմնարկութիւններ Ջերսիում: Փոթորկից յետոյ նկատվեցին մի քանի ստորերկրեայ հարուածներ:

ՏԵԱՆՑԶԻՆ: 21 յունվ. (Րէյտ. գործ.): Ռուսաստանի և Եապօնիայի մէջ թշնամական գործողութիւններ ծագելու դէպքում երկաթուղային վարչութիւնը կարգադրութիւններ արեց, որ շահագործութեան նիւթերը, երկաթուղու այն մասի, որը գտնվում է Մեծ Պատից դուրս, տարվեն Պատի միւս կողմը:—Ռուսաստանը պատրաստվում է կրկին 20,000 տօնն կայպինեան քարածուխ ձեռք բերելու Պօրտ-Արտուրի համար, այդպիսով մի շաբաթվայ ընթացքում այնտեղ ուղարկված քարածուխի քանակութիւնը կը կազմէ 70,000 տօնն:

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ: 20 յունվարի (Րէյտ. գործ,) Ասում են, որ Պետերբուրգից կարգադրութիւններ են եկել, որ՝ աչքի առաջ ունենալով ծոցի նեղ ու վտանգաւոր ելքը և նրա աննշան խորութիւնը, պատերազմական նաւերը դուրս գան այնտեղից: Այսօր ծոցից դուրս եկան «Սեվաստօպօլ» և «Պերեսվետ» պատերազմական նաւերը. «Զիգիտ», «Գայտամակ» և «Զաբիակ» մարդանաւերը, թնդանօթակիր մակոյկները և ականանաւերի խումբը դեռ ևս մնացել են ծոցում:—9,000 մարդ Պօրտ-Արտուրից գնացել են և մնացել է այժմ 10,000 զօրք, որ միմիայն ամրութիւնների մէջ են տեղաւորված: Մեկնած զօրքերի փոխարէն ենթադրվում է բերել խսկոյն նորերը:

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ: 22 յուն. (Րէյտ. գործ.). Սիբիրեան երեք հրացանաձիգ գնդեր մանր խմբերով ուղևորվում են դէպի Եալու գետը. դաշտային թնդանօթների մեծ մասը գնաց այնտեղ երկաթուղով: Սիբիրեան 4 նորակազմ գնդեր, որ տեղաւորված էին Խայչենում, հրաման ստացան Պօրտ-Արտուր գալ, այնտեղի բերդապահ զօրքն ուժեղացնելու:—Ծովակալ Ալեքսէեվը դեռ ևս բոլորովին չի կազդուրվել թէը դուրս ընկնելուց յետոյ:—Ռազմական տեսակէտից նշանաւոր Ցզինժաունի ծոցի մի մասը խիստ ամրացրած է. այնտեղ տեղաւորված է 3000 մարդ պօրտ-արտուրեան բերդապահների ռազմից գեներալ Միշչենկօյի հրամանատարութեան տակ:—Ռուսական սպաները Մանջուրիայում ամեն կողմ ձիեր են գնում:—Դալնիում և Պօրտ-Արտուրում պատրաստ

կանգնած են փոխադրող նաւեր, որպէս զի անհրաժեշտ դէպքում՝ զօրքերը տեղափոխեն Կօրէա։—Եկաւ ուրալեան կօզակների գունդը։

23 յունվարի

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ (Րէյտէր)։ Եապօնական կառավարութիւնը հաղորդեց այստեղի դեսպան Տանագիբէին, որ ռուսաց նաւատորմը դուրս եկաւ Պօրտ-Արտուրից։ Նրա նշանակման մասին ոչինչ չէ ասված։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ (Րէյտէր)։ Կայացաւ նոր զրահաւոր «Նիւզելանդ»-ի ծով իջեցումն։

ՍՈՒԷԶ (Րէյտէր)։ «Օսլիաբ», «Սարատով» և երեք ականաւոր Կրէյսրներ գնացին արևելեան-ասիական ջրերը։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովը հաստատեց 300,000 ֆրանկ-վարկ՝ Մակեդոնիայից փախստականներին օգնութիւն հասցնելու համար։

ՏՕԿԻՕ (Րէյտէր)։ Այսօր կայսրի ներկայութեամբ կայացաւ հին պետական գործիչների խորհրդակցութիւնը։ Ենթադրում են, որ այդ խորհրդակցութեան մէջ մի ամենամեծ վճիռ է կայացրված։

ՏՕԿԻՕ։ Տիրապետում է ընդհանուր տպաւորութիւն, որ այժմ անհետացաւ ամեն մի յոյս՝ խաղաղութիւնը պահպանելու։

ՏՕԿԻՕ (Րէյտէր)։ Եապօնական կառավարութիւնը հաղորդագրութիւն ստացաւ, որ ռուսական բոլոր պատերազմական նաւերը, բացի կարկատուողները, դուրս եկան երէկ Պօրտ-Արտուրից։ Նրանց նշանակումը դեռ անյայտ է։ Եապօնական պաշտօնական զեկուցումների համաձայն, Մանջուրիայում Թագաւորում է եռանդուն գործունէութիւն զինուորական կողմից. Լիսիմսում և ուրիշ կէտերում պատրաստվում են տներ ռուսաց զօրքերի տեղաւորման համար. ռուսաց զօրքերը շարունակում են առաջանալ Եալու գետի ուղղութեամբ. չինացիները Ինկօում պատրաստվում են փախստի։ Եապօնական առևտրական գործակալին Վլադիվօստօկում երէկ հաղորդվեց պահակախմբի տեղական պետի կողմից, որ նա Պետերբուրգից ստացված կարգադրութեան համաձայն, կարող է ամեն ժամանակ ստիպված լինել յայտարարել քաղաքը պաշարման դրութեան մէջ, ուստի նա ցանկանում է, որ գործակալը անէ բոլոր պատրաստութիւնները Վլադիվօստօկում ապրող եապօնացիների հնարաւոր ելքի մասին։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովը հաստատեց 200,000 ֆրանկ կրէդիտ զանազան շինութիւններ կառուցանելու ի յիշատակ այն աջակցութեան, որ ցոյց է տուել կայսր Ալէքսանդր II և ռուսաց զօրքը Բօլգարիայի ազատութեան գործին ինչպէս և այդ շինութիւնների օրհնութեան հանդէսներին, որոնք ծրագրված են օգոստոսի 30-ին։

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ։ Րէյտէրի տեղեկութիւնները, թէ առևտրական բեռներ Մանջուրեան երկաթուղու վրա չեն ընդունվում, ճիշտ չեն։ Խաղաղ-ովկիանեան էսկադրի նաւերը, որոնք պահեստում կանգնած էին, սկսեցին արշաւանքը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
Երկուշաբթի, յունվարի 22-ին, հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը
Պ. Աղայեանի բենեֆիսին
Նրա բեմական գործունէութեան քսանհինգամեակի առիթով
Կը ներկայացնէ
ՀԱՄԼԷՏ
Ողբերգութիւն 5 արար. և 9 պատկ., հեղ. Շէքսպիրի, Թարգմ. Յ. Խ. Մասէհեանի։
Համլէտի դերը կը կատարէ տ. Սիրանոյշ
Սկիզբն է ճիշդ ժամը 8-ին, երեկոյեան։
Տեղերի գները բենեֆիսային են։
1—2 Ռեժիսոր Մ. Զարար

ԳՐԻԳՕՐԻՑ ՄԱՏՎԷԵՎԻՉ
ԻՕԽՎԷԴ
Ընդունելութիւն ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւնների, ատամ հանելու, բժշկելու, պլոմբ անելու, մաքրելու և արհեստական ատամներ շինելու։
Հասցէն՝ Михайловская ул., № 108, противъ Кирки։ Ընդունելութիւնը առաւօտեան 10-ից մինչև երեկոյեան ժամի 7-ը։ 13—30

ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՆՈՐ ԹԱՏՐՕՆ
Կիրակի, յունվարի 25-ին, հայ դերասանական խումբը, ղեկավարութեամբ պ. Ս. Առախեանի
Ի նպաստ պ. Ա. ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ
Կը ներկայացնէ
ԴՕՆ-ՔԻՇՕՏ
Պիէսա 5 գործ. Սերվանտէսի, փոխադ. Վ. Սարդուի, Թարգ. Արաքսեանի
Սանխօ-Պանչօի դերը կը կատարէ պ. Արաքսեանը։
Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Սկիզբն է ճիշդ $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան։
1—2 Վարչութիւն Պ. Ա. Արաքսեանի

ՀՐԱՒԷՐ
Յունվարի 25-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 10-ին, Բէթղեհէմի ս. Աստուածածնի եկեղեցում ժողով է լինելու՝ նոր երէցփոխ ընտրելու. ուստի սրանով երրորդ անգամ հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու և Գրիգոր աւագ քահանայ Տէր-Բարսեղեանցի, Բեթղեհէմ եկեղեցուն պատկանող ծխերին ընտրութեանը մասնակցելու,
Գործակալ Գրիգոր աւ. ք. Մանդակունի
(ու. շ.) 2—2

Թիֆլիսի վաճառականների Աւագը խնդրում է Թիֆլիսի պ. պ. վաճառականներին շնորհ բերել ընդհանուր տարեկան ժողովի, որը տեղի է ունենալու կիւրակի, փետրվարի 1-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին՝ Վաճառականների Աւագի գրասենեակում, Սօլօլակ, Լերմօնտովսկայա № 12, (Յունվարի 18-ին չկայացած ժողովի փոխարէն)

ԺՈՂՈՎՈՒՆՔԻ ՕՐԱԿԱՐԳԸ
1) Վաճառականական գումարների 1903 թւի ելևմուտքի հաշիւը։
2) 1320 րուբլի յատկացնել 11 նոր թոշակներ հիմնելու համար, որոնցից 20-ը Թիֆլիսի վաճառականների ընկերութեան անունով, իսկ 1-ը Առևտրական Դպրոցի նախկին տեսուչ Մ. Օ. Ֆիշերի։
3) Միանուագ օժանդակութիւն տալու մասին ծառայութեան մէջ տեսողութիւնից զրկված Առևտրի Կօմիտէտի նախկին կառավարիչ, Առևտրական Դպրոցի Հոգաբարձական Խորհրդի գործավար և Վաճառականների Աւագի Գործավարի ժամանակաւոր պաշտօնակատար Ի. Ե. Յովհաննիսեանին՝ յիշված վաճառականական հիմնարկութիւններում արած 8 ամեայ ծառայութեան համար։
4) Դեղարանական պահեստատէր եղբ. Արտաշէս և Յովսէփ Յարութիւնեան Տէրտէրովների և Մելքօ Կոստանեան Արխոտակովի խնդրի քննութիւնը, որով խնդրում են թոյլատրել իրանց թունաւոր նիւթերի վաճառում։
5) 1904 թւի համար վաճառ. Աւագի, նրա երկու օգնականների և վերաքննիչ կօմիսիայի երկու անդամների ընտրութիւնը. 1—1

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ
ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
Աշակերտաց համար

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. » »	բ.	»	. —	20
3. » »	գ.	»	. —	30
4. Հին-ուխտ	դ.	»	. —	35
5. Նոր-ուխտ	ե.	»	. —	40
6. Գործք առաքելոց	զ.	»	. —	40

Ուսուցչաց համար

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (սպառ.)	— —
8. » » —նոր-ուխտի	. 2—50
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ.	1—50
10. » » » Ե. »	— 50

Ինձ դիմողները ստանում են 1) 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։
Կարելի է դիմել—1) ինձ (коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».
40—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

ՎԻԷՆՆԱ, ԲԺ. Պ. Մ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ
կազմում է խորհուրդներ տեղիս մասնագէտ-պրօֆէսօրների հետ Ռուսաստանից եկող հիւանդների համար. հասցէն։ Wien, Spiegelgasse, 3, IV stock. 2—3

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
ՋԱՒԱԴ ԲԷԿ ԲԱԼՈՒՂԵԱՆ
ՌՕՍՏՕՎԻՑԴօնի վրա տեղափոխվել է ԱՐՄԱՎԻՐ և ընդունում է գործեր՝ իր մասնագիտութեան վերաբերեալ։ Հասցէն. Армавиръ, Кубанской области. Присяжному Повѣренному Джевадъ Бекъ Балугіанъ. Телефонъ № 159. 5—5

Մամուլի տակն է եւ շուտով լոյս է տեսնելու
«ՍՈՒՏ ՃԳՆԱՒՈՐ»
և
«ԱՆՍԷՐ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ»
Հեղինակութիւն Ա. Արարատեանի
Բաժանորդներին խնդրում ենք դիմել և հեղինակի այրիին Ֆօմինայա փողոց, № 15, Արարատեանցին։ 2—3

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на 1904 годъ
на ежедневную общественно-литературную и политическую газету
„БАКУ".
ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкой 7 руб.; съ пересылкой—8 руб. 50 к.
Подписка принимается въ г. Баку, въ конторѣ редакціи (Парапетъ, домъ Степановой).

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ
գրախանութում վաճառվում են Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ աշխատութիւններից
«Սասուն» Աշխարհագրական քարտէզով, երկրորդ տպագրութիւն, գինն է 20 կ.։
«Պատրիկեանի նամակները»—60 կ.։
«Հարսաններ», «Մինասի եզը», «Զգիտ աղջիկը», «Ծանր քարը», «Մեր ինչը կը պակսի»։ «Նուազած կեանքը» («ԿԵԱՆՔԻ ԳԾԵՐ») գինն է 30 կ.։
«Մանրանկարներ» երկու հատոր—1 ր. 50 կ. հաստ թղթի վրա 2 ր.
Դիմել՝ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ» (Дворцовая), Г. Галустяну. 3—10

ԼՈՅՍ յանձնարարութեան Վիճակային կօնսիստորիայի ամսիս 25-ին, կիրակի օր, ժամը 12-ին ս. պատարագից յետոյ նշանակված է Թիֆլիսի Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցու երէցփոխի ընտրութիւն.
Ուստի խնդրում եմ յիշեալ եկեղեցու յարգելի ծխականներին ներկայ լինելու ընտրութեանը։
Անդամ կօնսիստորիայի Գ. ք. Շերմազանեանց
(ո. շ.) 2—2

Նոր լոյս են տեսել
Ք. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ
մշակած հայկական երգերը, որ ներդաշնակել է պիանոյի համար
Լեօնիդ Կնիպ
Ծախվում են ամեն երաժշտական խանութներում, «Գուտտէնբէրգի» գրավաճառանոցում, Թիֆլիսում (այնտեղ է և պահեստը) և հրատարակչի՝ Պօղ. Կարա-Մուրզայի մօտ (Тифлисъ. ул. Панасевича № 8).
Առաջի տետրի (10 երգ) գինն է 1 րուբլի։
(չ. շ.) 3—10

Լոյս տեսաւ Ա—Դօ
„ԲԵԲԵԿԱ"
Զրոյց Բ. Խոտեմսկու, գինը 3 կոպ.
Պահեստը գտնվում է Երևանում «Արարատ» գրավաճառանոցում։ 3—3

Продолжается подписка на 1904 г.
на большую ежедневную съ полной программой, выходящую въ Баку, газету
„БАКИНСКІЯ ИЗВѢСТІЯ"
въ газетѣ принимаютъ участіе:
Н. А. Азефъ, Н. П. Ашешовъ, М. С. Балабановъ, Е. З. Барановъ, Кн. В. В. Барятинскій, Г. А. Берлинъ, Безпокойный, В. Богучарскій (В. Я. Яковлевъ), В. В. Брусянинъ, Л. К. Буюъ, Х. С. Варданянъ, П. А, Васильевъ. Ю. А. Веселовскій, В. С. Вейншалъ, К. Воиновъ, Вѣди-Азъ, Л. Е. Габриловичъ, П. П. Гелейшвили, В. Г. Гольцевъ, Горинъ, С. О. Гулишамбаръ, М. М. Гутманъ, Н. К. Дживилеговъ. К. И. Диксонъ, С. Докукинъ, (С. Д.), В. Е. Ермиловъ, З. Н. Журавская, Б. И. Ивинскій (Б. Борскій), А. С. Изгоевъ, Ю. Кавказскій, М. В. Кечеджи-Шаповаловъ, Н. П. Козеренко, А. Н Котельниковъ, Г. Д. Кускова, Д. А. Лицевъ (Далинъ), Мечтатель (Ѳ. Ѳ. Трозинеръ), Мрачный Типъ, Е. С. Некрасова, А. И. Новиковъ, П. Орловецъ, Н. Падаринъ, А. Б. Петрищевъ, Конст. М. Пономаревъ, В. Португаловъ, С. Н. Протоповъ, Д. Д. Семеновъ, С. С. Семеновъ, М. В. Собинина, Орестъ Семинъ, А. С. Скляръ, М. А. Славинскій, М. Ф. Славинская, д-ръ Л. Соколовскій, Ю. Стекловъ, С. А. Тараянцъ, А. Теръ-Арутюновъ, В. Ѳ. Тотоміанцъ, М. И. Туганъ-Барановскій, А. Ю. Финнъ, М. И. Фридманъ, В. І. Харитонъ, Чужой (И. К. А.), Г. И. Шрейдеръ, И. И. Шрейдеръ, В. И. Шарый. И. Г. Эйзенбетъ и друг.
Газета имѣетъ собственныхъ корреспондентовъ въ крупныхъ городахъ Кавказскаго края, а также въ С.-Петербургѣ, Москвѣ, и заграницей.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

	Для городск. подписчиковъ	Для иногород.
На годъ . . .	7 р.	8 р. 50 к.
На 6 мѣсяцевъ .	4 р. — к.	5 р.
На 3 мѣеяца .	2 р. 50 к.	3 р.
На 1 мѣсяцъ .	1 р. — „	1 р. 50 к.

2—3

ДЛЯ ГОДОВЫХЪ ПОДПИСЧИКОВЪ ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА:

	Для городск.	Для иногород
При подпискѣ .	3 р.	4 р. 50 к.
Къ 15 февр . .	2 р,	2 р. — „
Къ 15 мар . .	2 р	2 р. — „

Редакторъ-издатель Н. А. ГРИНЕВЪ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
1904 Թ.
ՄՈՒՐՃ
ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ
(Նոր շրջան IV տարի)
Խմբագրութեան եւ աշխատակիցների նոյն կազմով։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ
Ռուսաստանում՝ տարեկան 10 ր., կէս տարին 6 ր., 1 ամսուան 1 ր.։ Արտասահմանը՝ տարեկան 12 ր. (32 ֆ. կէս տարին 7 ր. (18 ֆ.), 1 ամսուան 1 ր. 20 կ. ($4^1/_2$)։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ Է
Թիֆլիսում—խմբագրատանը (Ճավճավաձեան փողոց, տ. № 16։
Կայսրութեան այլ տեղերից պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, въ редакцію журнала «Мурчъ».
Արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction de la revue «MOURTCH».

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ
Եւրոպա—պ. Յակոբ Աղասէր, Zurich (Suisse), Weinbergstr. 103, Hagop Aghasser: Պարսկաստան—Թեհրանի հայոց դպրոցների տեսուչ պ. Լևոն Բաբայեան։ Եգիպտոս—Դօկտոր Կ. Փաշայեան. Ալէքսանդրիա.

Բաժանորդագինը կարելի է վճարել նաև մաս-մաս. սկզբում 5 ր, մայիսի 1-ին 3 ր. և յուլիսի 1-ին 2 ր.—կամ՝ սկզբում 5 ր. և յուլիսի 1-ին 5 րուբլի։ Գրավաճառներից մաս-մաս բաժանորդագրութիւն չի ընդունվում։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով Յայտարարութիւնների համար վճարում են—1 երես բանող յայտարարութեան համար 15 ր., 1/2 եր.—8 ր., 1/4 եր.—4 ր.։ 5—5

LA REVUE
(Ancienne «Revue des Revues»)
LA PLUS REPANDUE ET LA PLUS IMPORTANTE PARMI LES GRANDES REVUES FRANÇAISES ET ETRANGÈRES
Nouvelle série agrandie, sur papier de luxe, articles inédits de premier ordre, collaborateurs les plus illustres, etc, etc., parait le 1er et le 15 de chaque mois.
Un an: 28 fr.—Six mois: 16 fr.—Trois mois: 9 fr. frais de poste compris.
Les nouveaux abonnés recevront gratuitement 3 magnifiques gravures choisies parmi les chefs d'œuvre du Musée du Louvre, sur papier de Chine.
SPÉCIMEN GRATUIT SUR DEMANDE
PARIS, 12 Avenue de l'Opéra.—Directeur: JEAN FINOT.
P.-S—PRIX RÉDUIT POUR LES MEMBRES DU CORPS ENSEIGNANT. 2—3

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 23-го января 1904 г. «Տպարան Հերմէս» Типографія «ГЕРМЕСЪ» С. Назарьянца, Мих. пр. № 81.